

Velika Britanija je doista ukinula talijanski jezik u osnovnim školama na Malti. Fašistička štampa kaže, da će tim postupkom Velika Britanija samo raspiriti talijanski nacionalni osjećaj.

ISTRA

Fašistički ministar za vanjske poslove Grandi govorio je u talijanskom parlamentu o ukidanju talijanskog jezika na Malti i naglasio, da je dužnost talijanskog naroda brinuti se i misliti na braću na Malti.

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSkih EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

»ISTRA« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789.

Pretplata: Za cijelu godinu 50 Din; za pol godine 25 Din; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku.

NAŠE ZADRUGARSTVO U ISTRI

FAŠISTI JOŠ UVIJEK DISKUTIRAJU O NAŠEM ZADRUGARSTVU U ISTRI.

Izjava tajnika Segnana na glavnoj skupštini »Cassa Centrale« u Puli. — »Slavensko zadrugarstvo je konačno sasvim likvidirano.«

Pula, maja 1932.

Na glavnoj skupštini puljske »Cassa Centrale«, koja okuplja kao savez mnoge istarske novčane zadruge, bilo je govora i o slavenskim zadrugama u Istri. Tajnik »Cassa Centrale« dr. Segnan, koji je ujedno i član direktorija fašističke federacije za istarsku pokrajinu, rekao je u svom izvještaju i ovo:

»Kad raspravljamo o aktivnosti, koja je u intimnoj vezi s djelovanjem i akcijom zadruga na selu, moramo u prvom redu da istaknemo, da je uslijedila regulacija dugova onih seljačkih zadruga, koje su pripadale svojevremeno slavenskoj Zadrudnoj Zvezi u Trstu. Vi znate kako su mučni i dugi bili pregovori sa Zadrudnom Zvezom u Trstu kao vjerovnikom, kao i s Generalnom direktijom u ministarstvu finansija, dok se je došlo do rješenja, koje bi omogućilo s jedne strane sistematizaciju, koja ne bi bila upropašćujuća za veliki dio poljoprivredne zone Istre, koju obitavaju »dru-gorodci« i da bi se eliminirale definitivno iz političkog i privrednog života Istre ustanove, koje su bile osnovane prije rata sa sasvim određenim antitalijanskim ciljevima.

»Još 1926 funkcioniralo je samo u istarskoj pokrajini 46 novčanih zadruga i 17 proizvodjačkih zadruga, oko kojih su se kretale grupe, koje su išle za ciljevima kulturnim i političkim s antitalijanskim notom. Te su zadruge imale svoje saveze izvan istarske pokrajine (u Trstu ili Gorici), a ti savezi bili su opet u vezi s ustanovama preko granice te su pod maskom ekonomske aktivnosti razvijali intenzivnu političku aktivnost, protivnu i štetnu našim interesima i protiv direktiva fašističke vlade. Nismo mogli, a da ne budemo zabrinuti zbog posljedica političkog karaktera, koje bi mogla prisilna likvidacija ovih organizacija u velikom stilu da ima u našim granicama i preko granica. Zato se te slavenske zadruge nisu silom likvidirale, nego se je godine 1927, istovremeno s raspuštanjem porečke »Federazione dei Conzorzi« započelo, na odlučnu volju poslanika Maracchia (Mraka), ondašnjeg fašističkog pokrajinskog sekretara, aktivno provoditi asimilacija ovih drugorodnih organizacija.

»To je bila delikatna i komplicirana akcija. Protiv članova tih zadruga nije se postupalo sudbeno (!?), jer bi se time bila onemogućila asimilacija ovih organizacija, a time bi se bilo onemogućilo i izvršenje fašističke nacionalne bonifikacije u ovim krajevima, u onom djelu pokrajinske privrede, koja je prije gravitirala i imala naravni centar izvan granica Istre.

»Ta akcija, zahvaljujući neumornim naporima predsjednika »Cassa Centrale« (Cersia), te akciji, koju je konstantno u Rimu provodio poslanik Maracchi, uz potporu sekretara pokrajinske federacije Rellia, koji je stvar pratio od samog početka, danas je završena i može da služi na zadovoljstvo i na ponos našoj pokrajini (istarskoj), jer je ona tu akciju provela prije nego sve ostale nove talijanske provincije.«

Donijeli smo u cijelosti ovaj pasus iz referata dra Segnana, koji se odnosi na naše zadrugarstvo u Istri i točno smo taj pasus preveli, da ostane zabilježen u našem listu kao dokument, koji pokazuje najbolje, kakvim su se sredstvima fašisti i fašistički režim služili za asimilaciju našeg naroda u Julijskoj Krajini. Ovo je jedan tipičan fašistički akt. Fašizam je lukavstvom i zakulisnim akcijama, koje su daleko od svake legalnosti, postupao, da zarobi 46 novčanih i 17 proizvodjačkih zadruga u istarskoj pokrajini, koje su bile učlanjene u tršćanskoj Zadrudnoj Zvezi. Karakterističan je na koncu referata onaj »ponos« i ono »zadovoljstvo«, koje Segnan izražuje nad činjenicom, da je istarski fašizam u toj akciji predjačio i proveo je prije goričke i tršćanske pokrajine. Ne možemo da razumijemo ono mjesto gdje Segnan kaže, da je fašizam imao obzira prema članovima naših zadruga, koji bi navodno bili morali pred sud. Zašto? Ne vjerujemo, da fašizam ne bi bio naše ljude stavio pred sud, kad bi bio imao i najmanje razloga za to. Vjerujemo, da je kod juriša na svaku pojedinu zadrugu fašizam vješto znao da montira, u svrhu presije, neku prijetnju sa sudom i da mu je ova metoda mnogo pomogla u »asimilaciji« naših zadruga. A karakteristična je i ona bojazan o političkim posljedicama »u granicama i izvan granica« koju su fašisti imali i zbog koje nisu slavenske zadruge silom likvidirane, nego su ih lukavstvom i zaplotnjački »asimilirali«.

POTPUNI SLOM ISTARSKOG GOSPODARSTVA

FAŠISTIČKA SLUŽBENA KONSTATACIJA: »ČITAVA ZGRADA ISTARSKOG POLJOPRIVREDE SRUŠIT ĆE SE KATASTROFALNO«. — UKUPNI BRUTTO DOHODAK 20 MILIJUNA — OD TOGA 15 MILIJUNA IDE NA POREZE A 5 MILIJUNA NA KAMATE HIPOTEKARNIH DUGOVA, KOJI IZNOSE PREKO 70 MILIJUNA. — OSTALI DUGOVI IZNOSE 65 MILIJUNA LIRA. — GODINE 1930 533 JAVNIH DRAŽBA NEKRETNINA. G. 1931 — 991 DRAŽBA. — DRAŽBA NA POKRETNOST IMA NJA NA DESETKE HILJADA GODIŠNJE. TAJ ĆE BROJ U 1932. BITI SIGURNO DVA PUTA VEĆI.

Pula, maja 1932.

Nedavno je u puljskom municipiju održana glavna skupština Centralne blagajne (Cassa centrale), poznatog fašističkog zadrudnog saveza za Istru. Toj su skupštini prisustvovali sve najveće ličnosti iz političkog i privrednog života istarske pokrajine, a prisustvovao je i puljski prefekt Foschi. Pojedine zadruge iz raznih istarskih sela, bile su zastupane po svojim delegatima. U popisu imena ne susrećemo ni jedno naše nacionalno ime, nego sve imena renegata i doseljenih fašista, koji stoje na čelu nekad naših zadruga, koje su fašistozovane ili prosto zarobljene. — Mi se na tu skupštinu uopće ne bi osvrćali, ali činimo to zato, jer se iz nekih izvještaja, koji su na njoj iznešeni može da razabere upravo očajno stanje naše poljoprivredne i uopće čitavog gospodarskog života u istarskoj pokrajini.

Promet te centralne blagajne u prošloj je godini iznosio 249 milijuna lira pa je prema tome je jedna jaka institucija, kroz koju se može da opazi vrlo točno situaciju u Istri. Skupštini je predsjedao senator Chersia (Keršić), a glavni je referat imao tajnik dr. Segnan (Senjan).

Segnan je u svom referatu konstatirao, da su sve novčane zadruge u Istri u prošloj godini osjetile jako opadanje u ulošcima, a u isto vrijeme seljaci su tražili kredita neuporedivo više nego prijašnjih godina, ali zadruge nisu bile u stanju, da izlaze ususret nego jednom malo procentu onih, koji su molili zajam. Ovi zajmovi, koji su davani — davani isključivo u produktivne svrhe i to samo onim seljacima, od kojih se zajam može u svako doba utjerati. Obično su ti zajmovi davani i na vrlo kratke rokove. U tom smislu je centralna blagajna dala direktive svim učlanjenim zadrugama, jer su to nalagale očajne prilike istarskog gospodarstva. Kako vidimo fa-

šistički sistem zadrugarstva nije ni izdaleko onakav, kakav je bio naš i djelovanje fašističke centralne blagajne ne ide za tim da se u ovim teškim danima istarskog seljaka spašava od propasti.

Zato je u prošloj godini Centralna blagajna eskompitirala agrarnih mjenica za 2 milijuna i 600 tisuća lira manje nego u godini 1930. A nema sumnje, da su baš seljačke potrebe u 1931 bile mnogo veće nego 1930.

Tajnik Segnan dalje u svom izvještaju, kaže,

da je ekonomska situacija u Istri takova, da je opravdan strah, da se čitava zgrada poljoprivrede istarske ne sruši katastrofalno.

Ne treba sakrivati kaže Segnan, da su rane na privrednom tijelu Istre vrlo duboke i vrlo široke i jedino, kad bi se odmah prešlo u eru oporavljanja, tek kroz duži niz godina mogla bi Istria, da se oporavi i počne opet normalno živjeti.

Tako kaže o sadašnjoj situaciji fašista Segnan. On potvrđuje sasvim otvoreno ono, što mi uvijek tvrdimo. To Segnan tvrdi na temelju statističkih podataka, koje je Centralna blagajna sakupila preko svojih članica u 140 istarskih općina, to dakle nije nikakva proizvoljna tvrdnja, nego utemeljena zaključak. Segnan kaže, da su istraživanja Centralne blagajne detaljna i precizna i da je privredna katastrofa proučena sa svih mogućih strana i u svim manifestacijama. Na temelju tih istraživanja dan je poseban izvještaj pokrajinskom prefektu, da o očajnom stanju u Istri obavijesti centralnu vladu.

Segnan je u svom daljnjem izvještaju konstatirao sasvim otvoreno ovo:

Vino je u Istri glavni poljoprivredni produkt i od dohoda od vina istarski

je seljak u prijašnja vremena podmirivao sve troškove za uzdržavanje svog imanja i porodice. Prošle godine je vino u Istri izbacilo ukupni dohodak od 10 milijuna lira, a sami porezi iznose ukupnu sumu od 15 milijuna lira.

Godine 1929 dohodak od vina izbacio je 43 milijuna lira,

U posljednjih par godina prilike istarskog vinogradstva pogoršale se neobično jako. O hipotekama govori Segnan ovako:

Računa se, da istarski seljaci imaju 72 milijuna lira hipotekarnih dugova, ali ta je cifra mnogo niža od stvarnog iznosa tih dugova (molto inferiore alla cifra reale!). Od tog iznosa otpada 62 milijuna hipoteka na zavod »Credito Fondiario dell'Istria«. Seljacima je za amortizaciju i plaćanje kamata na tih 62 milijuna potrebno godišnje ukupno 15 milijuna lira. Ako se uzme 15 milijuna za poreze i ovih 5 milijuna na amortizaciju i kamate hipoteka, dobivamo 20 milijuna lira. A 20 milijuna lira iznosi vrijednost čitave istarske poljoprivredne produkcije. Ne treba mnogo razmišljati, da se vidi nemoguće stanje istarske poljoprivrede.

Isto tako kaže Segnan značajne su i cifre, koje se odnose na

javne dražbe

u godinama 1930 i 1931. Godine 1930. bilo je 533 javnih dražba nad nekretninama. Od toga je za poreze išlo na dražbu 229 imanja, na račun »Instituta di credito fondiario« 109 imanja, a na račun raznih privatnika 195 imanja. — U godini 1931. išlo je na dražbu 991 nepokretno imanje, to znači 458 imanja više nego 1930 godine.

Od toga je za poreze dražbovano 514 imanja, za »Instituto di credito fondiario« 396 imanja, a 76 imanja za dugove privatnika.

Segnan kaže:

»Što se tiče dražba nad pokretnom imovinom te se broje na desetke hiljada«

(a diecine di migliaia) Segnan dalje kaže, da su te cifre strašne, ali da će sve više rasti i da će u idućoj godini biti sigurno 2 puta veće.

U svom izvještaju kaže Segnan, da našanjem hipotekarnih dugova nisu ni izdaleka uzeta u obzir sva dugovanja istarskog seljstva.

Fluktuirajući dug istarskog seljstva, pored hipotekarnog, iznosi daljnjih 65 milijuna lira.

To su dugovi, koji se moraju tokom godine većim djelom otplaćivati, uz visoke kamate, većinom su učinjeni od malih posjednika. Segnan kaže, da ti dugovi sami bez poreza i hipotekarnih dugova iznose za 30 posto više od brutto vrijednosti čitave poljoprivredne produkcije Istre u god. 1931.

To su glavne točke iz referata tajnika Segnana. On je u svom referatu govorio još zadrugama, koje su bile prije u slavenskim rukama.

O tome donosimo kraći izvadak u članku, posebno štampanom. Osvrnuo se je na još neke istarske privredne probleme, a iza toga je skupština Centralne blagajne bila zaključena s burnim poklicima i zahvalom Duču i fašističkim prvacima Istre.

IDRIJSKE NEVESELE NOVICE.

Idrija, maja 1932. — Praznik dela, ki ga slavijo fašisti 21. aprila, je bil združen v Idriji s posebnimi slovesnostmi. Vojaška prisega, parada milice in vseh mladinskih fašističnih organizacij, koncertne godbe in popoldanski zlet na Kovačev rovt. Vse to se je vršilo v navzočnosti oblastnikov in velikega števila ukročenih rudarjev. Ti so pod pritiskom razmer pričeli precej popuščati, da si obranijo kruh. Doslej se je okoli 40 odstotkov rudarjev in drugih nastavljen-cev prijavilo za izpremembo imena.

V nedeljo 17. aprila se je vršila v Idriji druga fašistična slavnost. Pred otroškim zdraviliščem na Zemlji so postavili v počastitev spomina Arnalda Mussolinija, bivšega ravnatelja osrednjega glasila fašistične stranke »Popolo d'Italia« skromen spomenik in vsadili pred njega simbolično drevo. V nedeljo so spomenik odkrili in blagoslovili. V idrijskem rudniku je dela dovolj. Delajo vse »šilte«, na nekaterih zunanjih oddelkih morajo delavci delati dnevno celo poldruzo sihto. Lansko leto so prav pri teh oddelkih odpustili mnogo slovenskih delavcev, ker si niso dali poitalijančiti svojega imena.

JEDNO HAPŠENJE U KOMNU.

Gorica, maja 1932. Karabinjeri u Komnu uhapsili su pred nekoliko dana Josipa Bernačiča Ivanovog, jer ih je navodno uvrijedio. Odveden je u zatvor i bit će predan sudu na suđenje.

Da questa cima alta
Si che gridar potiam,
A chi...? A noi!
La libertà di — Malta!

BREZPOSELNI TRŽAŠKI BRODARIJEV.

Trst, maja 1932. Brodariji so v Italiji združeni v fašistični konfederaciji v okviru novega korporacijsko-sindikalnega sistema. Konfederacija skrbi za njihovo zaščito v odnosu napram delojemalcem, za delo in kruh v primeru brezposelnosti. Kdor pa ni članjen v konfederaciji, sploh ne dobi dela, niti nima pravice do kakršnekoli socialne zaščite. V obmorskih deželah ima konfederacija svoje delegacije, ki delujejo do neke mere avtonomno na ozemlju svojega delokroga. Taka delegacija obstoja tudi v Julijski Krajini. Ta vodi kontrolo nad vsemi brodarji v deželi, skrbi da pridejo izmenoma do zaslužka, podpira brezposelne brodarje in nadzira plovni promet v italijanskih lukah ob vzhodni obali Jadrana. Vsako tromesečje objavlja poročilo o položaju brodarjev, o plovnem prometu in socialni asistenci na ozemlju Julijske Krajine. Iz prvega letošnjega poročila te delegacije, ki ima svoj sedež v Julijski Krajini, posnemamo nekaj zanimivih podatkov. Naslednja tabela kaže porast brezposelnih brodarjev, ki so v ostalem večinoma hrvaškega in deloma tudi slovenskega rodu, v prvih treh mesecih t. l. V prvi rubriki je naveden čas, v drugi število brezposelnih brodarjev, v tretji pa število na novo vpisanih članov.

1. januarja	3639	—
1. februarja	3753	38
1. marca	3899	20
1. aprila	3982	19

Število brezposelnih je v treh mesecih, če odštejemo na novo vpisane člane, narastlo za 266 ljudi ali za 7%. Kakor pri drugih kategorijah brezposelnih pri brodarjih ni mogoče govoriti o zimski sezoni, zaradi katere naj bi brezposelnost narastla. Medtem ko je v drugih poklicih brezposelnost že marca pojemala, je pri brodarjih še konstatno naraščala.

Drugi zanimivi podatki se nanašajo na ladje, ki jih podirajo. Takih ladij je bilo v prvih treh mesecih t. l. 103 s skupno tonazlo 320.788 ton. V tem pojavu, ki je učinek nazadovanja plovne prometa in gradnje modernih ladij, tiči glavni vzrok broderske brezposelnosti. S teh ladij so izkrcali 3382 brodarjev, od katerih je del ostal brez posla, drugi del je našel zaposlitve na ladjah v prometu, izdaten del, ki ga poročilo ne navaja, pa je izstopilo iz konfederacije in opustilo broderski poklic.

UBOŠTVO RODI UBOŠTVO.

Ljubljanski »Slovenec« piše: Rihemberška gospodarska zadruga, ki je že pred tremi leti ustavila poslovanje, še do danes ni dokončno likvidirana. Med odborom in članstvom in med bivšim poslovanjem se pleče kar tri pravde. Likvidacijski in pravdni stroški znašajo baže že preko petdesetisoč lir. Spričo splošne obubošanosti taka bajna svota razburja ljudstvo. Pravijo da bo kar ob Rihemberk. Saj pa, ko vedno bolj prihaja na dan koliko dolga tišči posestnike. Če bi bile drugačne razmere, bi šlo vse na dražbo, a danes je tako, da si upniki, in to so po večini zadrugne in hranilnice ne upajo zahtevati dražbe zadolženih posestev. Na eni strani jim namreč to brani silno visoki dražbeni stroški, na drugi strani pa nimajo zemljišča radi splošnega pomanjkanja denarja nobene vrednosti in zdaleka ne vržejo na dražbi tiste svote, za katero se je kmet v ugodnejših letih zadolžil. Tako nastajajo čudni pojavi prezdolženih posestnikov, ki ne morejo več niti obresti plačevati, a upnik jim ne more dvigniti dražbe. Ljudje se vdajajo v svoj izrek: »Uboštvo rodi nadaljnje uboštvo.«

„GORNJE MESTO“

PAR BESEDI OB NOVI KNJIGI BOGOMIRA MAGAJNE

Na prvo vprašanje: kaj je dala in kaj daje danes Primorska slovenskemu narodu na kulturnem polju, nam ni treba povešati pogleda. Mirno lahko povemo, da njen doprinos k zakladu slovenske znanosti, književnosti in umetnosti sploh, ni ravno majhen. Imamo Rutarja in Kosa, Gregorčiča, Preglja in druge... in v mladih slovenskih borbenih vrstah srečamo imena umrlega pesnika Srečka Kosovega in Bogomira Magajne.

Lahek je odgovor na to prvo vprašanje: delavci in klicarji so se rodili, rasli in delali, torej so.

Drugo vprašanje pa je: kako mi poznamo svoje delavce in kje se izgublja njihov klic. Pri tem moramo vedeti predvsem tole, da umetnost ni tu zaradi umetnosti same in da umetnost ni vzklila iz umetnosti; ampak da je zrasla iz življenja in je sad življenja ter se je življenje za življenje. (Vsaka umetnost je odraz dobe in rodu. — Cankar). Zdaj to vemo. In zato, kakor smo spoznavali Kosa in Rutarja, ki sta nam odkrila življenje davnine, Gregorčiča in Preglja, delavce minulih dni, ravnotako pa moramo, in to še tembolj, spoznavati naše sodobne sinove, ki sekajo iz ran današnjega časa, ki odkrivajo današnjo družbo, ki kažejo današnjega razvnanega človeka iz prosvetljenih dni XX. stoletja; moramo spoznavati te naše brate po borbi in po upanju, naše klicarje novih dni.

To sta dve vprašanji. Vedeti prvo je lepo. Poznati drugo pa je še lepše, in še več — dolžnost.

PREBIVALSTVO TRŽAŠKE POKRAJINE.

Trst, maja 1932. Po objavi v uradnem listu je bilo na dan lanskega ljudskega štetja v občinah tržaške pokrajine pristojnih (prvo število) in navzočih (drugo število) prebivalcev:

Bukovje 607 — 605, Vreme 1013 — 1058, Lokve 1094 — 1087, Košana 1663 — 1593, Hrenovice 2542 — 2536, Divača - Škocjan 2833 — 2793, Doberdob 780 — 740, Devin-Nabrežina 4983 — 4632, Dutovlje 1968 — 1863, Foljan 2208 — 2152, Gradež 5896 — 5849, Tržič 17.992 — 18.202, Milje 11.962 — 11.802, Postojna 6677 — 6692, Ronki 5965 — 5882, Vel. Repen 971 — 966, Škocjan pri Soči 3814 — 3773, Dolina 5084 — 5014, Smihel 1975 — 1894, Štjak 781 — 745, Sempeter ob Soči 1625 — 1575 Sempeter na Krasu 3599 — 3516, Senožec 1399 — 1512, Sežana 3495 — 3468, Zgonik 1387 — 1359, Starancan 2031 — 1994, Tomaj 1657 — 1702, Trst 250.243 — 249.574, Turjak 1778 — 1703, Slavina 2220 — 2193. Vseh prebivalcev je bilo pristojnih 350.246, navzočih 348.494.

„LJUDSTVO“ JE DAROVALO ITALIJANSKO ZASTAVO OBMEJNI MILICI.

Trst, maja 1932. Obmejni milici na Razdrtem je bila izročena imenom ljudstva italijanska trobojnica. Bila je velika svečanost ob navzočnosti zastopnikov oblasti. Zastavo je blagoslovil župnik Lavrenčič, za njim pa je izvršil izročitev zastave miliciarjem občinski načelnik Ciliberti, hvaleč dobro ljudstvo, ki je »prostovoljno« prispevalo k nabavi zastave.

Navadno je tako, da si ambiciozni fašistični funkcionarji na deželi iščejo opor za svojo karijero. V ta namen jim služijo tudi nabave zastav miliciarjem, finančnim stražnikom, dopolavornu ali kak drugi organizaciji, kakor pač je prilika. Člani fašista pritisnejo potem na ljudstvo in kmalu so zbrani »prostovoljni« darovi za italijansko trobojnico.

NOVE ARETACIJE NA KRASU

Trst, maja 1932. — U Dutovljama na Krasu priredili su fašisti prošlih dana jednu od svojih uobičajenih svečanosti. Bila je to jedna velika fašistička parada s mnogo zastava, muzike i oduševljenih govora. Poslije svega — pijanka. Razumije se ne smiju izostati ni inzultu na naše ljudstvo i uvrede na račun našeg naroda. I kao obično i svečanost u Dutovljama svršila je s nekim hapšenjem. Uhapšen je Herman Kjuder, brat župnika Albina Kjudera u Tomaju. Karabinijeri optužuju Hermana Kjudera, da je u gostioni u prisutnosti fašista govorio protiv fašizma i pljunuo na fašističku zastavu. Ako se dokaže, da je Kjuder to doista učinio, u što sumnjaju svi, mogao bi biti predveden pred tribunal.

ODLIKOVANI KROJAČKI SALON ZA GOSPODU

A. Slavec
ZAGREB

Mesnička ulica br. 1. Telefon br. 74-43
VELIKO SKLADISTE NAJMODERNIJIH
PRVORAZREDNIH ENGLSKIH ŠTOFOVA

IVAN PRELOG PUŠTEN IZ ZATVORA

Trst, maja 1932. — U našem je listu bilo objavljeno, kad je pred dva mjeseca cirka bio u Trstu uhapšen iz nerazjašnjenih razloga poznati trgovac Ivan Prelog sa svojim dvama sinovima. Njegova dva sina bila su malo poslije hapšenja puštena na slobodu, dok je stari Prelog, kojemu su 73 godine, ostao i dalje u zatvoru. U zatvoru se je držao ponosno i kuražno uza svu svoju visoku starost i bolest. Govorilo se je čak, da je u takovom zdravstvenom stanju, da postoji bojazan, da podlegne. Sad saznajemo, da je po nalogu tršćanske policije pušten iz zatvora. Ta se je vijest širila po Trstu i izazvala kod svih, koji starog i uglednog gospodina poznaju veliko zadovoljstvo.

MUZ SE VRAĆA IZ KONFINACIJE, A ŽENA MALO ZATIM KONFINIRANA

Trst, maja 1932. — Nedavno smo javili, da se je iz konfinacije vratio u Trst, poslije tri godine, Anton Grbec, bivši tajnik Političkog društva Edinost u Trstu. On je došao kući nešto bolestan i žalostan, jer je našao kuću pustu. Njegova žena nalazi se naime već dva mjeseca u zatvoru, uhapšena od tršćanske policije u isto vrijeme, kad je bio uhapšen trgovac Prelog, te žena Lorenca Čača, koji je osuđen u jednom procesu pred Specijalnim Tribunalom na više godna tamnice. Za uzroke njezinom hapšenju se ne zna. Sad se je ovih dana prono Trstom glas, da će gospodja Grbec biti konfinirana za dobu od dvije godine. Ta nevjerojatna vijest izazvala je kod našeg naroda ne samo žalost, nego i veliko ogorčenje. Ovaj slučaj nečuvrenog postupka fašističkih vlasti komentira se najtežim riječima za fašizam. Gospodja Grbec je sestra gg. Alberta i Karela široka, poznatih naših učitelja i književnika. Mi ovu vijest donosimo prema glasovima, koji se čuju, a nismo mogli da je provjerimo.

MODERNE SUZNIJE.

Ljubljanski »Slovenec« piše: Rihemberška občina pri Gorici je doživela žalosten dogodek, ki je ljudi globoko presunil. Nepričakovano se je pojavil v Rihembergu avto iz Napolija. Gospod in gospa sta pripeljala svojo služkinjo v njen rojstni kraj na Preserje v Rihenberg in se takoj spet vrnila v južno Italijo. Glavno pa se je razvedelo šele pozneje. Imenovano dekle iz dobre rihemberške družine je dobilo pred dvemi leti službo v Napoliju pri neki napolitanski družini. Niti žena nekega železničarja, ki je posredovala za službo, niti naše dekle, nista slutili, kaj čaka slovensko služkinjo v Napoliju. Ubogo dekle je postalo v svoji sužbi prava moderna sužnja. Vedno zaprta in zavarovana, da ni magla med ljudi, je morala biti v uteho strasti podlega gospo-

Lučice, luk egipatski, krumpir

svake vrste za sjeme i jelo (amerikanas, bijeli Sneflok, srpanjski biser, novi valijanski) te ostalo roće i povrće nudja uz neoma povoljne cijene:

HINKO BLUM

ZAGREB — KAPTOL br. 28.
Telefon 85-67

daria in njega vrednih sinov. Ko so ji nesrečnici v svoji nezasišani podlosti uničili zdravje in mladost, ter ji zagrenili življenje, so jo lokavo pripeljali domov v žalost in sramoto njej sami in njenim domačim. Tako suho dejstvo.

ANTIFAŠISTIČKI NAPAD U CÜRICHU.

V Cürihu so fašisti zgradili »Italijanski dom«, kjer naj bi našli zavetišče otroci italijanskim fašistov, ki bivajo v inozemstvu. Radi te stavbe, ki jo smatrajo komunisti in vsi antifašisti za provokacijo, je prišlo že večkrat do nemirov. Pred 10 dnevi so komunisti položili v poslopje bombo, ki je eksplodirala, pa ni povzročila hujše škode. V soboto so komunisti pripravljali nov napad, ker so prišle nekatere višje fašistične osebnosti na ogled poslopja. Komunistični list »Kämpfer« je priobčil oster članek proti fašizmu in pozval delavce, naj ob tej priložnosti storijo svojo dolžnost. Policija je slutila, da se nekaj pripravlja in je zato ukrenula vse potrebno, da se izogne presečenju. Okoli 20 so se pričeli bližati »Italijanskemu domu« komunisti, večinoma italijanske narodnosti, da bi vdrli v poslopje. Tedaj je posegla vmes policija in jih skušala zavrniti. Komuni ti pa se niso dali odgnati in so se spustili s policijo v boj. Metali so nanjo kamenje. Nekaj polistov je bi ranjenih. Nato so prišli policiji na pomoč novi oddelki in z njihovo pomočjo se je posrečilo končno zavrnuti komuniste. Aretiranih je bilo nekaj antifašistov. Še le okoli polnoči je nastal mir okoli fašistične stavbe.

Napušteno selo

Tamo, gdje nekada sunce nam sjaše
I zvijezdice drage nad zemljom nam cijelom -
Tamo je ostalo seoce naše,
Ah, seoce mlo sa crkvicom bijelom.

Tamo daleko, gdje sunce sad tone,
A vjetrovi huje i lome sve jače,
Tamo sad suze se toče i rone
I nevoljno srce sved plače i plače.

Splavi na žalu o konop se njišu
I dršću u noći ko svezano roblje,
Jablani sjelni na cesti uzdišu
I pupolje siplju na beskrajno groblje.

Vratnice trošne, ko utvare plave,
O prozore vise, gdje bosiljak vene,
Vrata svud stara, bez ključa i brave,
Sved škrpi i tuku o pragove zdene.

A pseto na dvoru, kud strehe se ruše,
I zavija bono, i zove i plače...
U noći bez zvijezda, u selu bez duše —
Kud vjetrovi huje sve jače i jače!...

Jos. A. Kraljić.

Bogomir Magajna je človek s Krasa, nekako brat rano umrlega Srečka Kosovega, pesnika borovcev, grenkega brinja in golih žalostnih kraških gmajn. Ze s tem, ker rečem, da je Magajna naš, veste da je mlad; in v mladini so novi dnevi. Mlad je Magajna in delaven. Piše že dolga leta. Njegove črtice in novele smo srečavali tudi v naših primorskih revijah (Naš čolnč, Goriška Mladika). Danes pa beremo njegova dela v vodilnih slovenskih revijah. (Domu in svetu, Mladiki in drugod). Predlanskim je izšla njegova prva zbirka »Primorske novele« (Izdala in založila Mohorjeva družba — Celje). Ze naslov sam pove iz katerega kosa zemlje ljudje so v teh novelah in komu je zbirka namenjena. V jeseni izide njegova druga zbirka novel »Bratje in sestre« (Založba ista, kot »Prim. nov.«). Tudi v tej zbirki Magajna ni pozablil na svoje Primorce. Tudi mladinski pisatelj je Magajna. Stalno sodeluje s kratkimi črticami v Mladinskem mesečniku »Naš Rod«, ki je tržaški begunc »Novi rod«. V jeseni pa izide pri Mladinski matici v Ljubljani njegova daljša pravljica »Brkonja Čeljustnik«, ki je dobila prvo nagrado, razpisano od »Mladinske matice« za mladinsko knjigo. Najširše pa se je razmahnil Magajna z najnovejšim in najdaljšim svojim konceptom — s povestjo

»Gornje mesto«

Gornje mesto! Povest iz zagrebškega življenja, jo nazivlja pisatelj sam. Gornje mesto pa za me ni ne novela, ne povest, ne roman, zame je samo življenje, krik današnjega življenja, današnjega človeka, krik izkričan z vso odkrito

goloto iz bolečine v bolečino po luči, po novih dneh. Gornje mesto je slika zagrebškega mesta, slika vzeta na način ptičje perspektive, tako, da na hišah ni streh in ne v hišah stropov, da je jasno viden najtemnejši kot grozodejstva in ponižanja, in človek, ki plava v tej temi, je nag, da se mu vidijo misli in duša. Slika zagrebškega mesta, bila pa bilahko slika kakršnegakolisibodi mesta v katerem živita Slovenec in človek.

Veliko je bolečine v tej knjigi in veliko je žalostnih spoznanj. Bridko je a vendar smo slabši, večni izseljenci, »rod prokleti« — rod ciganov, »ki so preganjali svoje preroke in zavrgli pesem gora in neba. Celo svoje besede jih je sram. Naj jim damo kruha? V sitosti ni odrešenja, Marija. Naj jim damo bič, da se bodo branili? Počleknil bode na tla in rekl: »Na bič! Tepi nas, o gospodar!« Dajmo jim kar hočemo: »Zbirali bodo denar za muzej in rekl: Tako in tako je mislil, in bode odšli v kavarno na partiju tarokov. Danes »ljudje hočejo, da se utope, da pozabijo svojo pravo govorico, svojo dušo.« Tisoči so zatajili sebe. Druge je pograbilo noč in jih davi s svojimi mrzlimi rokami. — Toda kje naj dobim s slovensčino službo? Samo natakrica ali pa dekla sem lahko. Te pa morajo biti za vse«, pravi natakrica Anica. — »Prosim te, ne preklinjaj me! Ne govori slovenski z menoj! Nočem, da bi gostje vedeli, da sem Slovenka; kajti potem bi ne žalili samo mene, ampak tudi moj dom«, pravi Lina v poznih polnočnih urih v baru. Rešiti, toda kako. »Sto se jih pripelje v to mesto vsak dan, da si poiščejo sreče, a tonejo v črne dneve. Rešiti narod in re-

šiti človeka. — »Da, da! Najprej raztržejo človeku vse srce, ki ga ima, potem ga pa vržejo na cesto. Enim tržejo srce, drugim možgane, nam delavcem roke. Tako je, niti srce se jim ne smili!« pravi delavec v Prehrani in misli, da bo Mici čez dve leti že dobra za tovarno papirja. — Tudi Danica, sestra iz Primorja je v tej knjigi. Umrila je in še vedno živi. Tu je eno vprašanje za nas, vprašanje naših duš in našega srca. »Jaz sem pribežal iz Primorja in sem ugasnil tukaj«, pravi Simon in prodal gosli, svojo pesem, prodal — za kruh. Koliko jih je že ugasnilo, koliko jih že prodalo svojo pesem, zavrglo Marijo, Jelko in Danico, ter se zaprlo »za ogrado«.

Spričo teh treh boli se je treba podati na pot. »Pojdite na križpotja, v beznice in v vse stolpe, kjer je tema in jim govorite o roži hjacintin in da je mogoče tudi skozi majhno lino priklicati luč. Darujte luč tudi drugim, da »se sami ne skrijete ob njej in ne utonete v morju čustev«. Pojdite »da jih boste spoznali in jim v tujini zidali dom, ob katerem bo zopet njihova beseda svobodna in vesela«. Ne pustite, »da jih tujec ljubi na način, ki ni ljubezni prav nič podoben«. Stopite izza »ogrado, kamor so vas zaprli, da ne bi videli vsega« in »naredite ljudem, da bo njih bremsladko«. Povejte jim: »Dovolj dolgo so te zaprli v to živo zidovje; dovolj dolgo so pili tvojega telesa kri; dovolj dolgo so brisali blato svojih čevljev ob tvoje srce. Besedo in dušo so ti hoteli vzeti, a rečem ti: Vstani, dekle predmestja, in odpotuj z menoj, da ne bo v tej sivi tujini gnilo tvoje telo, da ne bo venela tvoja duša, da ne bo umrla tvoja beseda. Vstani, dekle iz predmestja, da te

Organizovana aktivnost

EMIGRANTSKE ORGANIZACIJE V POMLADI 1932.

BORBA ZA LAJŠANJE EMIGRANTSKEBEDE, ZVEZE Z ANTIFAŠISTIČNIMI SILAMI, BRATSKI ODNOSAJI Z EMIGRACIJO V AMERIKI, NA DELO ZA SVOJE GLASILO, KONGRES 4. SEPTEMBRA, EMIGRANTSKE LEGITIMACIJE, NOTRANJE-POLITIČNA NEUTRALNOST, KOLONIZACIJA IN ZAUPANJE V BODOČNOST.

Po ožjih krajevnih sestankih se je zbral koncem letošnje zime, meseca aprila, v Zagrebu širši svet Zveznega direktorija, da prouči razne probleme, ki so se nakopičili tekom zimskih mesecov in ki čakajo skorajšnje rešitve od strani vodstva emigrantskih organizacij.

Borba protiv brezposelnosti

Največ odmeva v tej seji Zveznega direktorija je našlo poročilo o borbi proti brezposelnosti emigrantskih mas ter o neprestanih poizkusih Zveznega vodstva priskočiti z izdatno pomočjo karitativni akciji naših podpornih odborov na pomoč. V enournem referatu je Zvezni predsednik dr. Čok poročal zbranim članom direktorija o poteh, smereh, načinih in poizkusih, da bi se vedno na novo prihajajočim beguncem iz Julijske Krajine zagotovila vsaj v prvih časih njihovega bivanja v Jugoslaviji možnost dostojnega človeškega življenja, dokler ne bi dobili kake zaposlitve. Prav v vse podrobnosti te svoje delikatne in odgovorne misli je vpeljal predsednik prisotne, tako

da so uvideli, da se je s strani ožjega emigrantskega vodstva prav vse napravilo in poskušalo,

da bi se še pred preteklo zimo rešil ta najvažnejši problem emigracije. Zato so vsi navzoči izrazili predsedniku polno priznanje za njegovo dolgotrajno potrpežljivo delo na karitativnem polju

in istočasno odobrili njegov predlog podvzeti skupne nove, skrajne in edino možne korake za rešitev tega vprašanja.

Nadaljno predsednikovo poročanje o mednarodnem političnem položaju z ozirom na politične in administrativne cilje je le potrdilo sumnja, da so vsi razni znaki prisilne omejitve emigrantskega delovanja je nujne posledice za nas poslabšanega političnega položaja. Zato je bilo med člani direktorija in debatiranje in določevanje raznih načinov delovanja emigracije, dopustnih v obstoječih, političnih razmerah

Politični stiki z antifašizmom.

Iskanje stikov s politično in pa tudi krvno sorodnimi emigrantskimi skupinami v inozemstvu je prineslo do poglobitve odnosov z antifašističnimi, italijanskimi skupinami v raznih evropskih državah ter prav prirčne, bratske odnose z našo silno številno, borbeno, pridno in agilno emigracijo v Južni Ameriki.

Poglobitev odnosov z italijanskimi antifašističnimi skupinami je pripeljala do prepričanja o potrebi izdelave skupnega borbenega in političnega pakta.

Odnosaji z južno-ameriško našo emigracijo pa so pokazali potrebo razširjenja sedanjih okvirjev jugoslovenske emigrantske organizacije na vse drobce naše emigracije iz Julijske Krajine, raztresene v svetu.

Bodoči kongres bo moral doprinesiti formalno rešitev z izpremembo pravilnika, da bo tudi naša emigracija izven Jugoslavije naša zavetje v celotni skupni organizaciji.

Na vodstvu emigrantske organizacije pa bo, da prinese v celotno novo organizacijo duha in skupnih smernic za skupno delovanje ameriške in jugoslovenske emigracije iz Julijske Krajine.

Savezno glasilo »ISTRA«

Štirimesečno življenje lista »ISTRA« kot organa Zveze je pokazalo vse vrline te

spremembe pri listu, ni pa tudi zakrilo vseh težav, ki nastajajo z izdajanjem rednega, obširnega glasila. Vsi člani direktorija so priznali s pohvalo,

da je list »ISTRA« pisal čisto v duhu emigrantskih organizacij in da je bil dovolj verno zrcalo emigrantskega življenja, v kolikor so posamezni deli emigrantske organizacije hoteli in imeli volje sodelovati pri listu.

Slovenski del emigracije mora priznavati, da je slovensko dopisovanje v list še dosti pomanjkljivo, neorganizirano in da je zlasti njeno poročanje o prilikah v slovenskem delu Julijske Krajine le sporadično, brez vsakega sistema in zato dostopno marsikateri upravičeni kritiki.

V celoti pa list sijajno izpolnjuje svojo nalogo, kar posebno dakazuje vedno hujši napad fašističnega časopisja proti njemu.

Za vodstvo lista v duhu emigrantske zveze ter za njegovo pravilno stališče napram fašizmu gre posebna hvala njegovemu uredniku.

Kot je v splošno razveseljiva bilanca redakcijskega dela lista, tako je dosti manj ugodna upravnna stran lista. S tem da je list »ISTRA« postal glasilo emigrantske Zveze, se je sicer v izdatni meri povečalo število naročnikov, se niso pa v isti meri povečali dohodki lista. Radi hude gospodarske krize niso tudi inserati lista doprinesli onih dohodkov, katere je uprava pričakovala.

Vodstvo lista se je zato skupno s konsorcijem lista našlo pred težko nalogo, najti v sedanjih časih način, kako omogočiti listu nadaljno izhajanje, če mogoče v sedanjih povečan obliki.

Predsednik je bil od direktorija pooblaščen da zastopa Zvezo na sejah listovega konsorcija. Enodušna je pri vseh članih direktorija in pri vseh uvidenih vodstvih posameznih emigrantskih organizacij misel, da

list mora živeti, ker je potreben emigraciji, prepotraben našemu narodu v Julijski Krajini, neprijeten, ter škodljiv fašizmu. Celotna emigracija mora napreči vse sile, da do konca leta z zadostno naročniško akcijo omogoči obstoj lista.

Radi vsesokolskega izleta v Pragi v mesecu juliju ter radi neznosne vročine v mesecu avgustu se določi datum I. emigrantskega kongresa na 4. september in sicer v Beogradu kot določa Zvezin pravilnik. Ravno radi obstoječih mednarodnih prilik se ne more razširiti baza kongresa, kot je bilo prvotno mišljeno z udeležbo Nemcev in dodekaneških Grkov, ter se zato vrši letošnji kongres le v okvirju jugoslovenske emigracije iz Julijske Krajine.

Vse svoje hibe je pa pokazalo imenovanje in sestava posameznih odsekov, iz članov stanujočih v najrazličnejših mestih Jugoslavije. Radi oddaljenosti in s tem zvezanih potnih stroškov niso mogli odseki započeti delovanja kot ga je zamislil zanje pripravljalni emigrantski zbor v Zagrebu.

Zvezne legitimacije

Kot veliko olajšavo za naše brezposelne, emigrantske mase pa smatra direktorij uvedbo uradnih legitimacij. V Franciji so bili naši emigranti deležni že pred leti francoskih uradnih »cartes d'identites«, medtem

do. »Če bi mi vsaj nekaj lepih besed govorili, bi se upala upreti vsemu svetlu!« pravi Jelka.

To je knjiga Bogomira Magajne, ki je sicer končana, vendar pa pusti v človeku veliko vprašanj. Tu so »Marija, duša voditeljica, Jelka sestra vseh bednih in trpečih in Danica sestra iz Primorja«. Toda, kje so sedaj tisti ljudje, ki jim bodo šli naproti z razprtimi rokami in se stavili v veliko nepremagljivo fronto na poti k Gornjemu mestu?

Gornje mesto je knjiga za vse, življenska in živa knjiga. Magajna je obsodil in živa knjiga. Magajna je ki plava v empiričnih svetovih. Treba se je približati narodu s knjigo življenja in resnice, ki bo razumljiva. To dejstvo še bolj potrjuje, da je Magajna vse svoje tri zbirke založil pri Mohorjevi knjižnici ki je med Slovenci zelo razširjena. Ne smemo pa misliti, da je narod ostal zmerom na istem mestu spisov Andrejkovega Jožeta, tamveč da gre s časom naprej.

Osebe v knjigi so žive, nekatere kakor Simor in Jelka naravnost iskristalizirane, tako, da se mi zdi kar se tiče Jelke odveč tisti opomin (Bravec naj str. 113) pri 15. poglavju. Magajnov jezik je lep, toda za vso to črnilo se mi zdi premehek in presvetel. Toda kaj bi... Cankar je rekel: Recenzent je ogledalo v katerem kaže umetnik narodu pomen in namen svojega dela. »In kritik naj govori občinstvu, ne pa umetniku!« — Tisk knjige je lep, papir močan, oprema okusna.

Vsem Primorcem knjigo priporočam in upam tudi, da bodo segli po njej, — saj smo pa tako potrebni Marije, s katero se napolnimo k rešitvi Jelke in Danice, v nove dni.

Ciril Kosmač.

ko bodo v Jugoslaviji šele sedaj izpolnjevale isto nalogo legitimacije (objave).

Z legitimacijami bodo lahko naši emigranti potovito iskajoč dela, ne da bi bili izpostavljeni raznim sitnostim.

Uvedba legitimacij pa bo tudi služila statističnim ugotovitvam o našem emigrantskem gibanju.

Emigracija in jugoslovenska notranja politika.

Nj ostalo nedotaknjeno tudi prehajanje k novim notranjim političnim prilikam v Jugoslaviji, napram katerim zahteva Zvezin direktorij najstrožjo neutralnost emigrantskih organizacij dopuščajoč seveda svojemu članstvu kot posameznim individuum, toda ne v zvezi z emigrantsko (organizacijo) popolno politično svobodo udejstvovanja. Kot aksiom pa postavlja integritet obstoječe jugoslovenske države.

Kolonizacija.

Predsednik dr. Čok nakratko razlaga še težave, ki jih mora prebrsti emigrantska kolonizacijska akcija v Bistrenici na Vardaru ter zato svari razne podobne poizkuse koloniziranja v Južni Srbiji, da se ne spuščajo v resno koloniziranje s pritegnitvijo številnih emigrantskih družin, dokler si niso zagotovili izdatne gnotne in moralne pomoči kolonizatorskih oblasti. Apel direktorija pa izveni v opozorilu vseh emigrantskih družin, ki mislijo na naselitev v Južni Srbiji, da resno in trezno premislijo, preden se odločijo za pot v Južno Srbijo.

Veseli znaki.

Postopna organska rast emigrantske organizacije po celi Jugoslaviji, medsebojno sodelovanje posameznih emigrantskih edinic po bližnjih pokrajinah

ter veselo in nadebudno poganjanje omladinskih organizacij, pojavljanje mladih sil v emigrantskem udejstvovanju so, kljub izrednim težavam, veseli znaki, gotovi poroki za naše neizbežne uspehe pri dosegu naših visokih ciljev.

(Zveza Jug. Emig. Organ. iz Julijske Krajine v Beogradu).

GLAVNI GODIŠNJI SASTANAK OMLADINSKE SEKCIJE DRUŠTVA »ISTRE«.

Kako je bilo najavljeno, održala je Omladinska sekcija društva »Istre« u Zagrebu prošle nedjelje svoj glavni godišnji sastanak. Dvorana »Kola« bila je dupkom puna istarske omladine, među kojom je vladalo veliko interesovanje za ovaj prvi glavni sastanak iza osnutka sekcije.

Sastanak je otvorio u odsutnosti pročelnika Cerovca njegov zamjenik omladinac Žerjal. Ispricao je pročelnika, koji je zapriječen bolešću, i pozdravlja prisutne predstavnike društva »Istra«, Odbora za kolonizaciju istarskih izbjeglica i Jugoslavenske Matice.

Tajnik sekcije Ante Rojnić pročitao je svoj opširan izvještaj o radu sekcije. U izvještaju je među ostalim rekao: »Početkom meseca septembra pr. god. dobili smo pročelnik Cerovac i ja mandat od upravnog odbora društva »Istre«, da povedemo među omladinom društva »Istre« akciju oko organiziranja omladinaca, koja će moći da se aktivno posveti radu u općem našem emigrantskom gibanju na korist svima nama jedne i zajedničke stvari. Nije potrebno isticati od kolike je važnosti da i mi omladina, koje imade svakim danom sve više u emigraciji, aktivno udjemo kao organizirana skupina mladih ljudi u naš emigrantski život, da u naše dnevno zbivanje unesemo mladenački elan, polet, vjeru i idealizam. Nije potrebno danas niti naglašavati opravdanost jednog takvog koraka, učinjenog prije nešto više od pola godine dana, jer kasniji razvitak naše omladinske sekcije i nastojanja novih omladinskih organizacija tamo gdje nisu postojale, a tamo gdje su postojale, novo, snažnije i jače njihovo bujanje pokazuje da je u naše emigrantske redove ušao novi i poletniji duh, koji se osjeća upravo od sve već učešća omladine u redovima naših emigrantskih organizacija. Ta je pojava toliko značajna da je suviše isticati daljnje prednosti takvog rada i da je suviše dalje dokazivati da je i naša sekcija pokazala pravo svog opstanka. Ja sam slobodan da istaknem činjenicu da je inicijativa za takav rad, odnosno za osnutak same sekcije, potekla iz redova omladine, u prvom redu od dosadašnjeg našeg pročelnika brata Ante Cerovca.«

Govoreći o svrsi i načinu rada sekcije tajnik Rojnić iznio je ovo: »Svrha je naše sekcije, kako je uostalom ocrтана u našim pravilima, razvijanje društvenosti među našom omladinom i gajenje interesa za sva ona pitanja koja su za nas odnosno za naš narod u Julijskoj Krajini od interesa.«

»Zbog podjele rada, koja mora biti glavni princip u svakoj organizaciji, i mi smo rad u sekciji zamislili i kušati provoditi u pojedinim pododsecima. Tako je došlo do osnivanja diletantske i mandolinističke podsekcije, podsekcije za izlete, a uredili smo i knjižnicu, a u najnovije vrijeme i ženski pododsek, da pružimo našim sestrama mogućnost za rad u pitanjima, koja spadaju u djelokrug isključivo ženskog zanimanja.« Tajnik nadalje ističe da je uza svu podjelu rada unutar sekcije, članstvo ostalo povezano u jednom čvrstom i zajedničkom kolu, prožetom jednim osjećajem. »Taj osjećaj skupnosti i zajednice zamišljen je već u prvom početku već i time što smo stali na danas jedino ispravno gledište, naime na više nego na demokratski princip u običnom smislu riječi, što smo nastojali da se u sekciji provodi načelo jedinstvenosti i solidarnosti, koja

nas veže po krvi, porijeklu i tradiciji, koju vučemo od naše seljačke rodne grude, ne praveći nikada nikakve međusobne razlike. Vanjski izraz toga jest i to što smo jedni drugima braća odnosno sestre, dakle »ti« bez obzira na stalež i spol.«

»Seksija je, da razvija društvenost među članstvom, priređivala tjedno po jedan sastanak (obično subotom), zatim je priređivala izlete. Sastanaka je održano 23 na broju, gdje se je dalo prilike omladini da se uputi u naša najaktuelnija pitanja.«

»Spominjem i dvije čajanke, koje je sekcija priredila, zatim priredbu na Badnje več u zajednici sa Istarskim Akad. Klubom. Sa Istarskim Akad. Klubom priredili smo i uspješnu komemoraciju naših mučenika u Novinarskom Domu. Od većih priredaba spominjem predavanje saveznog predsjednika dra. I. M. Čoka, što ga je nedavno održao o našim emigrantskim dužnostima.«

»Članova naša sekcija imade sada 150 upisanih.«

Izvještaj Ante Rojnić primljen je živim odobravanjem. Prelazi se zatim na čitanje blagajničkog izvještaja, koji čita blagajnica Hermina Macuka. Društvena blagajna je aktivna, ali većih prihoda, što bi omogućilo sekciji da razvije svoju djelatnost, zasad nema.

Iz izvještaja diletantskog pododsejka, koji čita vodja pododsejka Ante Rojnić, vidi se da sekcija raspolaže s lijepim brojem sposobnih sila, koje se mogu upotrebiti i za veće nastupe. Dosad je nastupila prigodom zabave H. P. D. »Triglav« u februaru jednim manjim šaljivim komadom.

Izvještaj ženske podsekcije čita Ljubica Lazarić, stud. filozofije. Podsekcija je osnovana pred dva mjeseca, a danas broji 32 članica. »Kao prvu točku svog programa — rekla je Lazarićeva — uzela si je podsekcija u dužnost da vodi brigu o istarskoj djeci. Budući da ta djeca pohađaju ovdajne pučke škole, to malo čuju o Istri i skoro sasvim se otuđuju, ukoliko nemaju istarskih učitelja. Zato smo odlučile da svaku nedjelju priređujemo izlete s tom djecom, da ih učimo istarske pjesme deklamirati i pjevati, da im pripovijedamo o Istri... Pošto ima najviše istarske djece na okupu na Trešnjevci i na Pongračevu, odlučile smo da se tamo sastajemo. 17. IV. imale smo sastanak s roditeljima tamošnje djece. Bilo je prisutno preko 20 ljudi, koji odobriše našu namjeru. Nakon 14 dana imale smo prvi sastanak s djecom. Okupilo se 45 djece, s kojom smo išle na izlet. Djeca su nam na izletu deklamirala, pjevala istarske pjesme i mora se priznati da su ta djeca pravi mali Istrani...«

Iz izvještaja vidi se, da su omladinke pravo shvatile svoju zadaću i požrtvovnošću, koja zadivljuje, dale se na posao. Lazarićevoj se je mnogo odobravalo.

Knjižničar Krizmančić upozorio je na način, na koji mogu Istrani u Zagrebu doći do svoje knjižnice. Omladinska sekcija raspolaže danas sa 250 knjiga, a povelja je akciji da prikupe naročito one knjige, koje se odnose na naša pitanja.

Pošto su pročitani svi izvještaji i primljeni s odobravanjem, predložio je brat Lupinc u ime nadzornog odbora, da se dače održašnica starom odboru. Članstvo to jednoglasno prima.

Nakon toga prihvaćaju se neke promjene u pravilniku, koje se odnose na članstvo. Zaključuje se da članom omladinske sekcije može biti svaki omladinac, koji nije navršio 35. god.

Izbor novog odbora protekao je u najvećoj saglasnosti. Predložena je jedna lista. Izabran je ovaj odbor: Ljubo Čargo, pročelnik, Prodan Zvonimir, zamjenik proč., Zaharija Ivan, tajnik I., Opašić Ivan, tajnik II., Grgić Željko, blagajnik I., Petroša Josip, blagajnik II., Lipušček Viktor, poslovodja. Nadzorni odbor čine: Cerovac Ante, Rojnić Ante i Flego Josip.

Novi pročelnik preuzima dužnost i obećaje da će nastojati svim silama da omladinu vodi postavljenom cilju. Vremena su doista teška, ali omladina ne smije klonuti, jer pobjeđuje samo onaj, koji vjeruje u ispunjenje svojih ideala.

U eventualijama uzima riječ brat Zaharija. On se osvrće na uspjeh rada Omladinske sekcije i napose ističe plodnosan rad dosadanjeg pročelnika Cerovca, čijom se je zaslugom istarska omladina u Zagrebu organizirala i ovako snažno afirmirala. Predlaže da se Cerovcu izrazi posebno priznanje i zahvala, što skupština oduševljenim pljeskom prihvaća.

Omladinac Lipušček čita svoje predloge glede reorganizacije socijalnoga rada među emigrantima. Mi ćemo se na njegova još osvrnuti.

Nakon toga, u 1 sat popodne, kad se više nitko nije javljao za riječ, pročelnik Čargo zaključio je ovaj glavni sastanak.

KRAPINSKE
TOPLICE

Termalno lijekovito kupalište usred divnog Zagorja. Preporuča se za mnogobrojni posjet kupalištni zakupnik restauracije, bivši restaurater i kavanar »Narodnog Doma« u Puli Grza Basletić.

Prvi redni občni zbor Delavskega prosvetnega in potpornega društva „Tabor“ v Ljubljani

(Konec)

Tov. tajnik Skrap Milko povdarja v svojem poročilu, da je eno leto dela in borbe za nami. Naše izkušnje so se v tem letu pomnožile spoznali smo vse težave in križe, spoznali pa smo tudi, da je v nas še mnogo moči, ustvarjajočih kljub težkim časom. Mladina je vedno oni učitelj, ki stopi naplan v temnih trenutkih narodne usode. V letu 1931 se je pojavilo prebujenje naše emigr. mladine, novi pokret ki ga doslej še nismo imeli v zgodovini slovenske mladine. V obrambo narodnih pravic je vstala delavska mladina, ki koraka ob boku akademskih in celo pred njo in ustanavlja svoje organizacije.

Preteklo leto je pometlo s staro miselnostjo, hmarso, pohrbtost čestne in karasniške debate preteklih let so se umaknile pred resnim delom, pred idejo, pred ljubeznijo do rodu in zemlje. Segli smo si v roke in šli na delo, da pomagamo drug drugemu.

Preteklo priobno dobo delimo v dva dela. Prva doba notranjega dela in druga ko smo stopili v javnost. Prehod tvori prva prireditel 16. julija l. l. Prva doba je bila doba preiskovanja nas samih in vzgajanja zavesti, da je naš dom tam preko. Druga doba pa se izraža posebno v delu na socialne polju — zbirati sredstva in pomagati bednim. Vsporedno s tem pa je šlo tudi kulturno in narodno obrambno delo. Vpeljali smo demokratičnost in največje bratstvo med članstvom, ki je prišlo posebno do izraza na izletih. Ljubljana je od nekadej središče vsega življenja je postala isto tudi v našem pokretu. Tabor je postal vzor vsem organizacijam in osrednje gibalno vsega dela. Na meddruštvenem sestanku 18. decembra ki je bil nadaljevanje mlad. tabora v Trbovljah — je padla ideja čim ožjega sodelovanja. Vršila se je potem še skupna seja 28. dec. sestanek 24. 1. 1932 in seja 13. 3. 1932. Na vseh teh sestankih smo raspravljali o svojem delu.

Da je moglo društvo tako uspevati leži zasluga na članstvu. Odbor ne bi pomenil nič brez razumevanja in zanimanja članstva. To nam je bilo v priznanju, da delamo prav, kar potrjuje tudi 557 izpolnjenih prjave za pristop. Notranje delo se je razdelilo v odseke: prosvetni, dramski, godbeni, turistični, pevski, narodno-obranbeni in hranilni. Nekateri so delovali, nekateri delujejo, drugi pa so umrli. To je vedno tam kjer življenje teče svojo pot in skuša najti vedno nova sredstva za dosegajo cilja.

V celi prošli dobi smo imeli 43 rednih članskih sestankov na katerih je bilo 31 predavanj s katerimi je članstvo spoznalo vse dogodke iz zgodovine in sedanjosti, ki so vplivali na našo usodo. Tako smo ob raznih prilikah dali svojega izraza tudi na zunan.

Največjega pomena pa je bilo socialno delo. Prva priredba nam je omogočila široko akcijo. Izreka pohvalo vsem darovalcom dobitkov in denarnih podpor. Padla je tedaj tudi ideja prenočišča. Pregledali smo razne prostore, najbolj pa nam je šel na roko mestni magistrat, ki nam je odstopil v najem parcelo, katero pa smo morali radi oddaljenosti žal odkloniti. Pozneje smo preuredili prostor v Kolegiji, letos pa imamo pred seboj nalogo, da to prenočišče razširimo na en ali drugi način. Prenosišče vodi poseben odbor ki ga tvorijo 8 člani »Tabor« 3 člani »Zore« in zastopnik odbora za nameščanje beguncev.

Socialno delo je bilo od prve prireditve dalje v neprestanem gibanju. Nabiralne akcije v neprestanem toku. Za zbiranje oblek smo podvzeli časopisno akcijo, za ostala sredstva pa štiri nabiralne akcije od katerih zavzemata 2 celo dravsko banovino. Pri zadnji akciji smo poslali nad 80 nabiralnih pol našemu učitelstvu, z uspehom se jih je vrnilo 23, štiri negativne odgovore — ostale pa so menda romale v koš. To je slika — popolna in jasna!

Težko je dobiti danes sredstva o čemur smo se prepirali pri naših akcijah. Ni kriva tega samo kriza, ampak tudi brezbriznost lastnih ljudi, do bratov.

V težnji da se življenju primerno priokroji odbor in njegovo delo je prišlo tudi do spremembe v odboru in pri načelnikih raznih odsekov.

Povprečna udeležba članstva na sestankih znaša 115. Odbor je imel 37 sej, 5 meddruštvenih, ki so bile sklicane na inicijativo Tabora. Obdržalo se je 31 predavanj, s kriptično, 2 proslave primorske narodne pesmi, proslava 10 letnice vladanja Nj. V. kralja Aleksandra, proslava 13 letnice ujedinjenja, komemoracija 50 letnice Dobrovolne smrti, ki smo jo priredili skupno s Klubom; rapski večer, komemoracija Gortana in bazoviških žrtv. Imeli smo ob teh prilikah tudi maše pri katerih je pel naš zbor. 23. avgusta smo organizirali mlad. tabor v Trbovljah, katerega se je udeležilo kljub slabemu vremenu 145 omladincev. Vršil se je tudi šahovski turnir. Skupno z »Zoro« in R.J.P.A. smo se udeležili odkritja spomenika Levstiku v Vel. Laščah, Vilharju na Planini, Kralju Petru v Ljubljani in ob teh prilikah smo položili vence. Priredili smo lepo uspelo Gregorčičevo akademijo, skupno z »Zoro« Martinov večer, Silvestrov večer, in pustno prireditev. Z odborom za podpiranje beguncev smo priredili božičnico na kateri je prejelo 120 brezposelnih hrano, obleko in denarne podpore. Isti večer so mandolinisti nastopili tudi v radiju. Sodelovali smo s pevskim zborom pri proslavi 60 letnice Maše Gromove in Iva Sancina, gostovali na prireditvi Za-

rje v Kranju, pri maši za pok. dr. Slavikom. Priredili večer emigrantske žene in mladine, ki je bil naš prvi programatski korak v javnost. Slišali smo tedaj, da je bodočnost našega naroda v pravih rokah v rokah nas samih. Ob tje priliki je bilo pogostenih 120 brezposelnih. Tedaj smo navedli tudi stike s klubom koroških Slovencev. Priredili smo 5 celodnevni in 9 popoldanskih izletov etc.

Exhibit izkazuje 406 dopisov, sutibit pa 157. Stevilo izpolnjenih prijavnih znaša 557. Sprejetih članov je bilo 497, crtanih vsled odhoda 13, izključenih 8, odstopilo jih je 5, 23 pa jih še čaka da jih sprejme novi odbor. To so neizpodbitna dejstva.

Zivimo v težki dobi in zato bo tudi delo v bodoče še bolj trdo. Tajnik je končal s pozivom na složno delo. Sledilo je nato poročilo tajnice tov. Slavice Lenarjeve, ki je poleg tajniških poslov vodila tudi akcijo obleke in perila. Od septembra, ko je stopila akcija za podpiranje brezposelnih tudi z obleko v življenje, pa do konca marca ko je stala omara izražena smo pomagali za oblačilom 5 družinam in 82 delavcem. Razdelili smo 20 parov moških čevljev, 8 ženskih in 2 parov otročjih; 6 moških sukenj, 20 parov moških hlač, 16 jopičev, 12 telovnikov, 24 parov moških nogavic, 13 parov ženskih, 6 ženskih oblek in 40 kosov raznega perila (srajce, hlače, majice) tako otročjega, največ pa moškega, poleg tega pa 4 odeje, ki služijo danes v prenočišču. To je bila dobrodošla pomoč in hvalevredna poteza društva — pomenben korak k cilju. Ob koncu izreka zahvalo vsem, ki so pomagali in darovali.

Blagajniško poročilo je podal tov. Kolarič Ito. Celotni denarni promet znaša 80.629.25 Din in sicer prejemki Din 43.292.70, izdatki pa 37.336.55 Din. Za podpore se je izdalo 98 prosilcem od meseca junija 10.871.50 Din, dvema se je plačalo stanovanje in 3 obleke. Za prenočišče se je potrošilo Din 200.—, za najemino, za inventar 2715.25, in za popravila Din 1351.—; skupno torej Din 6066.25. Prireditve so vrgle 10.743.50 Din, članarina 6.282.10 Din ostalo pa razne podpore in nabiralne akcije.

Tov. Mikolj Jože je kot gospodar poročal o društvenem letu. Po končanih poročilih je tov. predsednik otvoril debato k kateri pa se ni javil nihče, nakar je dal poročila na glasovanje. Poročila so bila z viharjem odobravanjem soglasno sprejeta.

Sledila so nato poročila načelnikov. Za pevski odsek je poročal pevovodja tov. Venturini. Omenjal je gibanje pevskega zbora, njegovo sodelovanje pri raznih prireditvah in kratak načrt bodočega dela. O mandolinističnem odseku je poročal tov. načelnik Kolarič in o ženskem odseku tov. Lenarjeva. Poročila so v glavnem podana že v tajniškem poročilu. Omenjam samo delo ženskega odseka, ki je imel 24 sestankov. Njegovo delo je bilo tiho a globoko in je pregalo ne samo v kulturno življenje, ampak tudi na socialno. Zbirale so obleke jih krpale in čistile. Končno pozivlja vse tovarišice, da se v bodoče bolj oprimejo dela in stisnejo svoje vrste.

Poročila načelnikov so bila sprejeta soglasno, nakar je sledilo poročilo uprave prenočišča katere je podal podpredsednik tov. Bensa. Očrtal je početek akcije za prenočišče, delo samo in se zahvalil onim ki so pomagali posebno pa stavebniku g. Tomažiču za vsestransko in obilno pomoč. On je edini izmed mnogih ki bi lahko dali a ne dajo. Omenil je, da se bo prenočišče povečalo in razširilo, akcija je že v teku.

Tudi njegovo poročilo je bilo sprejeto soglasno in z odobravanjem. Sledila je nato nadaljna točka poročila revizorjev in razrešnica odbora. V imenu revizorjev je poročal tov. Štrekelj Saša. V kratkem pregledu je orisal delo odbora in predlagal odboru razrešnico s pohvalo. Članstvo je predlog soglasno sprejelo z velikim aplavzom.

Tov. predsednik se je v imenu odbora zahvalil tov. revizorjem za predlagano. Članstvu pa za podano razrešnico odboru. Prešel je nato k volitvam in poročal, da je bil na predzadnjem članskem sestanku izvoljen volilni odbor z nalogo, da pregleda naše vrste, sestavi kandidatne liste in prevede volitve, nakar prosi načelnika odbora, da prevzame vodstvo obnega zbora.

Tov. Brišček Ferdo prevzame vodstvo in odredi odbor v svrhu razgovora. Po odmoru poroča, da sta bili predloženi dve listi, ki pa se razlikujeta samo v nekaterih odborniških mestih. Zaprasednika predlaga volilni odbor kakor tudi članstvo tov. Božiča Zadata za podpredsednika pa tov. Štreklja Sašo. Voli se vzklonilo in oba sta bila izvoljena soglasno in z odobravanjem. V odbor pa so bili izvoljeni tov. Gaspari Peter, Skrap Franka, Kolarič Ito, Petaroš Tine, Brišček Ferdo, Kosmač Lojze in Ander Karl. Za revizorje pa tov. Bensa Andrej in Višnjevec Ivo. Po volitvah odbora je prevzel vodstvo novo izvoljeni predsednik tov. Božič, ki se je zahvalil članstvu za ponovno izkazano zaupanje in obljubil delati tudi v bodoče v kolikor mu bodo za nekaj časa dopuščale razmere — pozneje pa se hoče zopet popolnoma posvetiti naši sveti stvari. Prosi novi odbor, kakor tudi članstvo da ga pri delu podprejo. Članstvo je odgovorilo in ga pozdravilo s ploskanjem.

Nato so sledile volitve načelnikov odsekov. Za načelnika dramskega odseka je bil izvoljen tov. Figar Vekoslav, za načelnika pevskega odseka tov. Škerlj Jože, za mandolinističnega odseka tov. Brišček Ferdo, za turističnega odseka tov. Gregore Milan, za literarni odsek tov. Barišič Ivo — tovarišice pa bodo izvedle volitve na ženskem sestanku. Vsi načelniki so bili izvoljeni soglasno. Dnevni red obnega zbora je bil s tem izčrpan in tov. predsednik se po predstavitvi novega odbora vsemu članstvu ponovno v imenu vseh zahvali za zaupanje in poziva vse na skupno in složno delo nakar zaključijo uspeli občni zbor.

Popoldan se je vršil prvi pomladinski izlet vsega članstva pod Šmarno goro, ki je v vsakem oziru sijajno uspel in dokazal tudi na zunan enotnost naše mladinske fronte.

PRIPRAVLJALNI SESTANEK ZA USTANOVITEV EMIGRANTSKEGA DRUŠTVA V ŠKOFJI LOKI.

Že nekaj let sem se je skušalo emigrantov, bivajočih v Škofji Loki in okolici združiti v samostojno emigrantsko organizacijo, vendar pa vsi taki poskusi niso do pred par dnevi rodili nobenega pozitivnega uspeha.

Šele pred dobrim mesecem se je posrečilo dobiti voline in zmogljive ljudi, ki so se izjavili pripravljeni ustanoviti po možnosti tudi v tem kraju emigrantsko organizacijo. Na praznik Vnebohoda dne 5. maja ob 10 uri dopoldne pa se je vršil v Sokolskem domu v Škofji Loki pripravljalni sestanek za ustanovitev društva, katerega so se poleg domačega prebivalstva in emigrantov, bivajočih v mestu in okolici, udeležili tudi omladinci člani društev »Kluba jugosl. primorskih akademikov«, »Tabor« in »Zore« iz Ljubljane in člani društva »Zarja« iz Kranja.

Na sestanku samem, katerega je otvoril emigrant omladinec iz Škofje Loke, je bil podan referat: Cilji in pomen emigrantskih organizacij, katerega so vsi navzoči z zanimanjem poslušali in končno burno odobrvali.

Po podanem referatu se je razvila živahna debata med referentom in navzočimi, ki je imela namen razčistiti vsa mnenja in končno dognati ali je emigrantska organizacija v Škofji Loki potrebna, ali je možna in ali je primorsko prebivalstvo zadovoljno s tem, da se taka organizacija osnuje. Po končani debati, ki je bila vseskozi zanimiva in živahna, ki pa se je ves čas kretala okoli stvari same, je bil dan na glasovanje predlog emigranta iz Škofje Loke, ki pravi, naj se v Škofji Loki osnuje omladinsko emigrantsko društvo in izvoli pripravljalni odbor, kateri naj sklepa in uredi vse formalnosti, ki so za ustanovitev potrebne.

Ta predlog kakor tudi predlagani pripravljalni odbor so bili soglasno sprejeti, tako, da smo vsi, ki smo bili navzoči in se popoldne s tovariši bivajočimi v Škofji Loki na družabnem meddruštvenem popoldnevu pogovarjali, odnesli vtis, da se bo tudi v tem kraju na Gorenjskem v najkrajšem času vršil ustanovni občni zbor, ki nas v drugo združi s tovariši iz Škofje Loke in nas vse podpre in podžge v boju za naše cilje in dosego naših stremljenj.

Večerni vlaki so nas na večer odpeljali na sever in jug, vsi pa smo odhajali veseli in v zavesti, da dan ni bil izgubljen, ampak, da se bo baš zaradi tega dneva naši fronti pridružio lepo število novih svežih moči.

Dne 8. maja dopoldne se je vršila seja, na kateri se je konstituiral pripravljalni odbor. Tov. omladinec, član »Kluba jugoslov. primorskih akademikov« je pripravljalnemu odboru obširno razložil razvoj emigracije in vsestranske naloge društva.

Pripravljalni odbor je soglasno sklenil, da se vrši prihodnji sestanek, na katerem naj rojaki emigranti že sestavijo pravila, dne 22. maja t. l. v prostorih Sokolskega doma v Škofji Loki.

Primorci in Primorke, ki bivate v Škofji Loki in njeni okolici, pridružite se društvu in ga podprite! Vse potrebne informacije dobite pri tov. Berdonu Danilu, na katerega se obračajte!

NEKAJ O DELU PRIMORSKEGA DRUŠTVA »ZARJA« V KRANJU.

Dne 15. marca je predaval v društvu tov. preds. »Tabor« iz Ljubljane, Božič, O organizaciji naše emigracije.

19. marca, na Jožefovo je bila ob 10. uri dopoldne odslužena v župni cerkvi v Kranju služba božja za padle žrtve in naše neosvojojene brate. Maši so prisostvovali zastopniki društev v Kranju, člani »Zarje« pa tudi mnogo domačega prebivalstva, katero so k tej maši povabili posebni letaki. Po končani službi božji se je članstvo poklonilo pred spomenikom Bazoviških žrtv na kranjskem pokopališču in je prižgalo sveče.

Na velikonočni ponedeljek, dne 28. marca je društvo priredilo intimen družaben večer, z nagovorom, deklamacijami in recitacijami. Potem pa se je vršila prosta zabava.

Nagovor je imel tov. podpredsednik, ki je tudi recitiral Kosovelove »Bore«. Deklamiral pa je tov. Kovačič Stanko, katerega tovariši in tovarišice že dobro poznajo. Večer se je vršil v društvenih prostorih in nas je združil z domačim pre-

Vi odlučujete

in niko drugi o tome da li će naš list izlaziti ili ne. O nikome »Istra« ne ovisi nego samo o Vama. Svaki pojedinač, pretplatnik, koji plaća redovito svoju pretplatu može da s ponosom kaže: Evo, ja pomažem uzdržavati ovaj list! — dok bi na protiv svakog onog, koji list prima, a ne plaća ga morala savjest da peče, jer on ruši i uništava ono što drugi s mukom grade.

»Istra« je jedini list, koji se zauzima za naš narod u Julijskoj Krajini. Ovo je jedini dokument našega vremena, koji će ostati za historiju.

Vašim postupkom, time što listimate a ne plaćate ga, potkopavate njegovu eksistencu, onemogućavate njegovo izlaženje, upropaštavate tu posljednju našu poziciju aktivne borbe i jedinu akciju, koja daje nade našoj braći u Julijskoj Krajini.

Nije li to direktno podupiranje fašizma?

Razmislite o tome! Ispitajte svoju savjest!

Mi Vas ne optužujemo, nego Vas samo opominjemo, a Vi dokažite, da niste podupiratelj fašizma, nego borac protiv fašizma.

Učinite svoju dužnost, pošaljite nam bar jedan dio ovogodišnje pretplate, ne želite li da Vam list obustavimo. Ako nemate čekovne uplatnice idite na poštu i položite na naš čekovni broj 36.789 svotu, koju može te da nam doznačite.

bivalstvom, posebno z mladino. Večer je moralno in gmotno dobio uspel.

Dne 5. aprila je v našem društvu predaval tov. Ciril Kosmač: O Primorskih pripovedkah in pravljicah. Pozdravil nas je prav domače:

»Begunci in begunke pozdravljeni!«

Nato pa je naše baike tako lepo in neprisiljeno povezal v celoto, da so vsi navzoči pili ono sočnost, življenje, ki iz njih veje in pozabili za kratek čas, da niso doma.

19. aprila nam je predaval tov. Tarčan, ki se je po daljšem času vrnil zopet med nas iz Beograda, kamor je bil odšel.

Dne 1. maja popoldne je turistični odsek organiziral izlet na Sv. Jošt. Udeležilo se ga je več tovarišev in tovarišic, ki so se vračali zadovoljni domov.

Na praznik dne 5. maja pa so se člani »Zarje« sestali s tovariši »Tabor« in »Kuba jugoslovenskih primorskih akademikov« v Škofji Loki, kjer se je vršil pripravljalni sestanek za ustanovitev novega emigrantskega društva. Udeleženci so odhajali s prepričanjem, da bo v Škofji Loki kmalu vstalo novo društvo in se pridružio naši emigrantski fronti.

Okoli spomenika Bazoviških junakov na pokopališču v Kranju so pod vplivom pomladi in solnca vzcvetele tulpe, ki pričajo, da ni pozabljen. Tudi spomladanske cvetlice ga semtertje krase. Končno smo sedaj dobili tudi izdelano medeno ploščo, v katero so vklesana imena padlih, kraj in pa dan njihove smrti. Vse to pa prepleta krasno izdelana trnjeva krona. Ta plošča bo zamenjala dosežano, začasno ploščo iz mavca. Ploščo je društvu daroval naš iskren prijatelj, tekstilni tiskarski majstor g. Ševen, rodom Čeh, a odličien prilatelj Jugoslaviji in vesten Sokol. Naj mu tudi na tem mestu za njegovo naklonjenost in dobroto izrečem najiskrenejšo zahvalo.

Ko bodo tulipani odcveteli, je obljubil zasadiati in okrasiti spomenik z zelenjem tukajšnji trgovski vrtnar, kateremu se tu najiskrenejše zahvaljujemo in našim rojakom iskreno preporečamo.

Pred dobrim tednom je bilo končno podano celotno poročilo socialnega odseka od 1. decembra 1931 do 15. aprila 1932. Poročilo izkazuje sledeče številk in podpore:

V primeri z veliko bedo, ki je to zimo razhajala med našimi rojaki, je bilo to delo seveda le kaplja v morje, pokazana je bila le dobra volja. Vendar se društvo zahvaljuje vsemu občinstvu, ki je v toliko meri pomagala, da je akcija vsaj toliko uspeša. Upamo, da bodo slične akcije tudi v bodočnosti naše pri prebivalstvu sličnih dober odmev.

Tovariši in tovarišice! Naša naloga je velika, dolžnost odbora težka, stojte torej društvu ob strani, da bo moglo častno rešiti vse svoje naloge. Naj vas pri našem delu nič ne ovira, pomagaj kdor le more do našega končnega cilja!

Zarjan.

LJUBIDRAG GARČINA:

GRANICA PREKO SRCA

Mala je ovo pripovijest o jednoj velikoj ljubavi, koja se je događala u najtežim danima naše Rijeke. Sve je u njoj jednostavno i toliko puta doživljeno, ali u tome i jeste čar ove pripovijesti, koju je napisao našim čitateljima poznati saradnik »Istre« g. Ljubidrag Garčina.

Sunce se je uprav sklanjalo za Učku, kad je mali parobrod, što je stizao na Rijeku sa kvarnerske rivijere, dao znak pisikom sirene, da je ušao u riječku luku. I dok je parobrod pristajao uz Adamičev gat, putnici sa palube gledali su prema obali, koja je bila prekrivena svijetlom, i zacijslo, čudili se što je toliki narod izišao pred ladju, kojom, bilo je očigledno, nije nikome niko poznat stizao.

A kad su putnici sišli na kraj, svijet se sa obale gotovo u jedan mah razidie kao da je medju njega pala upaljena raketa.

Kad je Milan stupio na obalu, potraži pogledom djevojku, koju je čas prije promatrao sa palube. Nigdje je nije bilo. Svijet sa mola bio se je gotovo sav razisao. Velika kolona naroda kretala se prema gradu, sad ne više onako uzurbano, već sporo, tromo, nadajući utisak posmrtno porvke.

Mladom je poručniku tada bilo pri duši kao da je izgubio igru. Potpuno uvjeren u svoju pretpostavku, prema kojoj bi ona djevojka i te večeri bila došla pred ladju zbog njega, — zaključio da je ona, ne ugledavši ga na ladji, otišla s mola još mnogo prije no što se je svijet bio počeo da razilazi. Tom vjerovanju davalo je podrške i to, što Ružičina lika ne mogao ugledati na čitavom prostoru koji je mogao da sagleda.

I koliko je prije toga likovao, gledajući iz zaklonice onu, koja je uezverenim pogledima tražila nekoga po palubi ladje, toliko se je u taj par osjetio skršenim.

Stajao je nepomičan, griskajući usne. Pogled mu je bludio bez cilja. Pa se istihla trpko nasmije. A u tom posmjehu odražavala se sva gorčina njegove duše. Nasmijao se kao onaj, koji sam svojom nesmotrenošću gubi najmilije.

I ujednom naglo odignu sablju i nekud bijesno stisnu ju miškom, da je od siline njegova udarca zazvekotala lagana kov. Udarci ravno, ne skrećući pažnju ni na koga. Po svemu je odavao utisak rasrdjenog čovjeka.

Večer se je spuštala. Ustreptali život primorskog grada očitovao se onim svojim naročitim večernjim šumom, koji, bez prekida, ujednačenim tempom, čas jače, čas slabije, huiji, tutnji poput huke dalekog vihara.

U hiljadu nijansa titraju glasovi... Da mu je čuti njezin glas... Kako mora da je milozvučan njezin glasić... Najednom je pomislio Milan, očito asocijativom misli. I novi val najbolnijih osjećanja preli se njegovom dušom.

Grad se je veselio i plakao, urlao i smijao. Hiljade glasova ispreplitalo se u mahovitaj bezbojnoj simfoniji. Grad je tonuo u mraku kao neka bezlična masa.

Milan je stajao neko vrijeme na obali, pa se zaputi prema gradu. Tu je bila ona... Promicala je pred njega, držeći malko okrenutu glavu prema njemu. Taj trenutak on ipak nije predviđao. Nije se snalazio.

Gledao ju je gotovo uezverenim pogledom. Njene tamne oči, ispod divno ocrtanih obrva, bile su uprte u njega. Iz njih je odsijevao prizrak neodoljivog žara. Te divne oči, koje je zastiralo južnjačko sanjalaštvo, bjelodano su mu kazivale, da ga ona traži...

Prestavio joj se, prethodno zapitavši dozvolu smije li je pratiti. Dozvolila mu je laganim kretom glave, ne skidajući pri tom pogleda s njega. Pootvorila je malko usta, našto joj je zablistao oko bijelih zuba sedfni odsjaj. Kazala mu je svoje ime tihim, jedva primjetljivim glasom. Nije razabrao što je kazala. Tek je osluškivao muziku njenog adjeoskog glasa.

Osjećao se uzbuđenim, kao dotad, valjda, nikad u životu. I njoj i njemu u ono par trenutaka pričilo se, da je prohujala čitava vječnost. Je li ona bila iznenadjena njegovim nastupom? Malo kanda se je namrštila, pa, držeći pogled spušten prema zemlji, zaokrugli usta. Onda nestajno zatrzala glavom i pogled baci u stranu.

»Recite mi još jedamput vaše ime, gospodjice Ružice...«

Ona pršte u lagan smijeh, ponijevši se pri tom malko, da se je nehotice dotakla njegove ruke.

»Zaista, zaista kolika rasijanost; nazivam vas Ružicom, a ujedno pitam za vaše ime.«

»A kako da me nazvaste tim imenom? Sigurno...? ne doreče, već upitljivo i kanda prekorno pogleda.

»Gospojice, dakle, da kažem opet, Ružice, ni pomisliti nisam mogao, da ću vam odmah u početku našeg poznanstva morati kazati kako sam došao do toga, da vas nazovem Ružicom... Dok sam vas ugledao, — ali ne tek večeras prviput, — vaš pojava izazvala je u mojoj duši predodžbu mlade, rumene ružom. Nazvah vas Ružicom, jer to je ime puno harmonije s vašom pojavom...«

»A vaše je ime Milan?« prekinu ga naglo u izlaganju djevojka nekim prpošnim glasom. »Svidja mi se vaše ime. A vaše prezime?«

»Milanić!«

»Milanić. Ta je li moguće? To je i moje obiteljsko ime.«

»Kakav slučaj,« reče Milan nekud potresnim glasom.

»Ne, nije to slučaj...« Hitjela je još nešto kazati, opazio je Milan po onom kre-

tu njene ruke, svojstvenom onima, koji ućutkavaju sebe.

»Što ste htjeli još kazati?«

»Iz kojega ste kraja?«

»Samo to?«

Lagan osmijeh preli joj se licem.

»Ja sam iz Sumadije.«

»Iz Sumadije?« radosno ciknu djevojka.

Mala nategnutost, koja se je očitovala u početku njihova susreta, sada je potpuno popustila. Srdačno su razgovarali, kao da se odavna poznaju. I Ružica i Milan, doznajući da imaju isto prezime, ujedamput osjete nešto bliskoga, gotovo rodbinskoga.

»A hoćete li me uvijek zvati Ružicom?«

»Uvijek... Da, uvijek, uvijek.«

»Kako sam nesmotren!«

»Ne, niste. Vi ste dobro, malo i iskreno dijete. Da, gospodjice Ružice, ja ću vas uvijek zvati Ružicom, uvijek...«

Neopazice su bili prevalili dobar dio puta.

»Da vam nije dockan, gospojice Ružice?«

Nije odgovorila ništa, već ga je pogledala, našto su joj se sklopile duge trepavice. I on je začutao. Pa ga je opet pogledala, i, oborenih očiju, reče mu glasom, u kom je zadrhtila žica prekora:

»Zar više ništa nemate da mi kažete?«

On joj se osmijehnu. Nagnu se prema njoj i šanu joj kraj uha:

»Da li me prekoravate, što sam vas ovoliko zadržao?«

Njena ustanca još se više ovjese. Pa mu naglo reče:

»Posumnjali ste?«

»Da.«

»Dakle sutra?«

»Dobro, oko sedam. Čekajte me ispred kafane Deak. Ispratite me do čiška.«

Pri rastanku pružila mu je svoju malu, punašnu ručicu, koju on prihvati i, pravom pobožnošću, prinese k ustima.

»Do viđenja M... gospodine Milane,« i otrpnu kao srna.

Još jedamput se je okrenula, nagnula glavicu, i zamahala mu rukom.

»Do viđenja!« odjekivao je glas te male djevojke u Milanovom srcu.

Zorica je uletjela u svoju sobicu, nagnim kretom ruke skinula šešir sa glave i vrgla ga na stolicu. I sve tako u zaletu, pljesnula je napriled spruženim rukama, koje su je zanijele, da je, u tome zamahu, pala na divan. Noge je zgvrčila, a ruke podavivnula ispod lijevog boka, i na skuplje-

ne dlanove položila glavu. Zažmuri. Iz grudi joj se vinu lagan uzdah. Uzdah sreće. Pa je pootvorila malacko oči. I tad je vidjela ravno ispred psihe. Netremice se osmatrala, sve onako ležeške. Neka slatka, dotle nikad neobučena raskoš preljevala se čitavom njenom unutrinom. Izvor tog slatkog uzbuđenja bio je u spoznaji da je voljena, u saznanju i osjećanju da više nije nedoraslo djevojče. Njena tek raspupala mladost slavila je prvi trijumf... Ona je osvojila srce jednom čovjeku... Ona je njegova... On za njom čezne i žudi... Ona više nije dijete... nije... Ona je žena, žensko biće, čije čari i ljepote izazivaju u čovjeku želju da bude njegova.

Pred njenom dušom redale su se lijepe, zamamne slike. U svim tim vizijama gledala je sebe, gdje sjedi na krilu svom vitezu, i od puste sreće plače i smije se, grli ga i obasipa poljupcima, vrelim, vrućim.

Ali, kao i uvijek, u časovima napasti i iskušenja, glas razbora nadjača porive njenog srca. Uvidje da je dobro uradila, što se dulje nije s njim zadržala. Što bi on o njoj mogao da pomisli, da mu je odmah otkrila svu svoju dušu. I s te misli osjetiti neku lakoću u duši. I još više: neku duševnu nasladu, slast i likovanje što može svojim uzmicanjem da nanaša bol čovjeku, koji je voli.

Okrenu se nauzmak, podvivši obnažene ruke ispod glave. Diskretnim pokretom noge zbaci cipelu prije s jedne pa s druge noge. Razlijegnu se dva lagana udarca. I tad je gledala ravno preda se, promatrajući odizanje i spuštanje lagane providne haljine na svojim ustalanim grudima.

Malo, i trgnu je jedan ženski glas: »Rozina. Otвори.«

Razabrala je glas svoje maćeha.

»Već sam legla. Glava me boli.«

»Dodji, moja, dodji. Došli su nam gosti. Šta ćeš uvijek tako sama. Dodji, lijepo ćeš se proći.« Govorila je na italijanskom jeziku iza zaključanih vratiju.

»Hvala, draga tetice. Danas sam mnogo radila u kancelariji, pa me glava boli. Izvinite me pred gostima.« Izrekla je djevojka na naškom.

»Predomisli se, i dodji. Neće ti biti žao.« Čekajte me neko vrijeme, najviše pola sata. Moguće ću doći.«

»O-ho, gospodjica, koja određuje da ju se čeka. Ti... ti... No, dodji.« Završila je mekanim glasom.

Djevojka je tad slušala topot žustrih koračaja, koji su, činilo joj se, odavali bijes one, koja je koračala dugim akustičnim hodnikom. A kad je topot koračaja zamro, uzdahnu nekako slobodno kao u času, kad bi je bila mitila neka velika opasnost...

Šta je od nje htjela ta žena, koja ju nazva Rozinom? Ko su ti gosti s kojima bi se lijepo zabavila? U čemu bi se sastojala ta zabava?... Zorica je slutila... Dobro je ona znala ko sve dolazi u posjete ženi, koja već od prije osam godina zauzima mjesto i položaj njene pokojne majke. Maćeha. I u toj cigloj riječi kao da je bila koncentrisana sva gorčina njene duše i tegoba njene zle kobil. Kako je bila usitnila glas. Kako je umiljat i mekan bio taj glas. Još nikad je nije čula da tako govori. Ali zvuk njena glasa bio je lažan. Hnila je brižljivost spram nje ta zmija, lukava i podla žena. Svodilja. Izdaleka joj

Pripovijest »Istre«

Zastava na vjetru

Jože Jeram (Nastavak 18)

»Moje selo! — uzdahnuo je Mislej, stisnuo je pesnice uslijed misli, koje su nadošle po tom uzdahu.

Zatim je otišao stazom prama selu i sreo na trgu pred crkvom Žvanuta, koji je stajao neodlučan, da li da udje u crkvu ili da ide kući.

— Šta radiš Žvanut? U crkvu idi!

— Idi ti, što si pod župnikovim plaštem.

— A ti? — vikne kovač tako glasno, da se obazrelo na nj ono par ljudi, koji su stajali na crkvenim vratima. — Ti si već u rukama djavola!

— Platit ćeš ti meni za toga djavola, — reče Žvanut.

— Djavola ću platiti. Ako nemaš konopa, Juđo Iškarijote, da se objesiš, dodji k meni, da ti ga ja dam.

— I toga Judu ću ti zaračunati, ne boj se!

Župnik je propovijedao o kršćanskoj ljubavi do svojeg blišnjeg. Bio je dobar govornik i rado je propovijedao. Njegove promišljene riječi padale su kao zlatne kaplje na zvučnu broncu.

Čovjek razumije sve prema svojim čežnjama i tumači sve prema svojem srcu. Iz župnikovih ustiju, iz Kristove riječi čuli su ljudi u crkvi sakupljeni tužbu zbog krivice, koju moraju da podnose. Ljubi svojeg blišnjega, kaže Krist, a oni crni mrze. Ne rade dobro, nego zlo. Zar nije Talijan i Slaven njegov bližnji, i zar ga ne bi morao ljubiti kao jednog od svojih? Zar je Krist zapovjedio narodima: Mržite se medju sobom? Pa ipak se ljudi mrze, pobijaju. To je zato, jer imaju ljudi, koji nose sudbinu naroda u svojim rukama, Boga samo na jeziku da bi njime puk zavarali. A sami ne vjeruju u njega ili vjeruju samo površno.

— Crni vodja crnih masa je govorio o svetom Franji Asiškome, kao da bi govorio o nekoj princezi ili nekom izumitelju. — Tako je mislio Ciril u sebi stojeći medju pjevačima na koru. — Kad bi Sveti Franjo stupio pred njega rekao bi mu kao što je rekao Otonu Braunšviškom: Sjeti se, da je slava i moć ovoga svijeta prolazna! To bi rekao crnom vodji, ako ne možda nešto još gore.

Župnikova riječ se je iznenada preokrenula. Počeo je da govori o kršćanskoj strpljivosti. Srca ljudi, koja su pratila riječi, koje su padale kao bič po leđima protivnika, slijedila su pažljivo i ove misli.

— Ljubiti svoje neprijatelje? — razmišljao je kovač iza vratiju.

— Ponuditi neprijatelju i lijevi obraz? — pitao se je Ciril i uperio pogled u župnikove oči, koje su plivale po vjernicima.

U tom trenutku čuo se je iz daljine šum motora. Približio se je sasvim i pred crkvom utihnuo.

Kovač se je okrenuo i izišao je iz crkve. Opazio je sina pred sobom. On je bio sav prašan i zamazan a na licu vidjela mu se je mrlja slična crnoj rani.

— Idu, — rekao je kad je opazio oca.

— Idu? — pitao je stari Mislej, kao da mu se čini ta novost veoma čudna. Pa kaži ko ide, do djavla! — odmah je slijedećeg trenutka zavikao na sina. — Što zijaš i gledaš!

— Oni, reče mu sin. Iza mene su. Na biciklima.

U tom momentu izišlo je još nekoliko muškaraca iz crkve. Nekoji, koji su stajali do vratiju obazirali su se.

— Da li će biti doskora ovdje? — pitao je jedan izmedju njih.

— Prije nego završi misa, — odgovori Štefan.

— Gospodinu župniku moram to da kažem.

— Ne uznemiruj ljude! To ne bi ništa pomoglo.

— Ako dodju dok budu ljudi u crkvi, bit će još veća pometnja. Ako naš nadju u grupama po svršetnoj misi, moglo bi da dodje do koječega.

— Ali ne ćemo dozvoliti, da nas poubijaju! reče na to Mislej malo preglasno.

Pristupilo je još nekoliko muškaraca iz crkve. Čak i sa stepenica kora došlo je nekoliko ljudi, a medju njima i Ciril.

Crkvom je počeo da se razliježe šapat. Nekoji su se obazirali, žene su se pogledavale, pod utiskom onog glasa od prije mise neka neugodna strava prošla je ponovno kroz sva tijela. Misli su počele da viju u glavama.

Župnik je odmah opazio tu promjenu u masi svojih vjernika. Organist je u izvjesnom momentu zaboravio da udari po tipkama, pjevači su vidljivo pogrešili u notama, u zboru je manjkalo više muških glasova.

Kad se je okrenuo pred oltarem, okrenuo se je lagano, tako da je mogao vidjeti na vrata, gdje je zjapio prazan prostor, u plahe oči ljudi i na kor, gdje je takodjer bilo samo par glava.

Kad je čitao iz knjige latinske riječi evandjelja, glas mu je drhtao, a pred očima su mu plesali redci, da mu se je sve izmješalo, te je morao sve iznova da čita.

U ljudima, koji su se makli od crkve i došli na trg, da ne bi smetali službu božju, gorilo je. Nekoji su bili plahi i nisu znali, šta da rade. Drugi su stiskali pesnice i psovali. Svi su bili uvjereni, da je potrebno nešto učiniti, ali nisu znali što.

— Ima li ih mnogo? pitao je kovač.

— Nekih deset do petnaest.

— Nisi mogao da prebrojiš?

— Kako? Ali znam, da su skoro djeca. Samo dva ili tri su malo starija.

— Djeca? — nasmije se glasno Mislej. Pa zar od tih da ćemo mi imati straha? A imaju li puške?

— Ne!

— Je si li siguran?

— Sasvim siguran. Pa ni revolvera nisam vidio. Štapove imaju.

— Štapove? iznova se glasno nasmije Mislej. Ljudi moji, djeca nas valjda ne će preplašiti. U selo ih ne smijemo pustiti!

(Nastavit će se.)

